

MAGYAR IZRAELITA

hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó és felelős szerkesztő: **Tencer Pál.**

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozhordással, vidékre postai szétküldéssel:

egész évre 6 frt, fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Deák Ferencz-utca 5-ik szám, 2-ik emelet, hová a kéziratok és előfizetési pénzek intézendők.

Megjelenik minden pénteken egész iven.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon fölül egy félhasábos petitsor után 3 kr. számittatik.

Külföldi szemle.

Montefiore Mózes a „Times“ kiadójához február 28-ról kelt következő levelet intézett:

„Uram! Miután szerencsém volt I. Károly, Románia uralkodó fejedelme ő fenségéhez fordulni, a Berládban legujabban a zsidók ellen történt kitörés tárgyában, válaszszaal tiszteltellem meg Románia külügyministere által, melynek közzététele ön olvasóira nézve érdekes lehet. Ezért ön nagyon lekötelné engem, ha ezen választ lapjába beiktattatná. Van szerencsém stb.

Montefiore Mózes.“

Az említett válasz így szól:

„A romániai külügyminister kabinetje.

Bukurest, 1867. febr. 7—19.

„Uram! I. Károly fejedelem ő fensége közlévelem azon levelet, melyet ön a romániai izraelita lakosság ügyében intézett hozzá, a Berládban nyilvánult zavargások alkalmával.

Ő fensége, midőn engem arra válaszádsra szólított föl, ugyanekkor meghagyá nekem, hogy köszönjem meg önnek ama jóakaró óhajtasokat, melyeket ön udvariasan kifejezett előtte.

A trónbeszédben foglalt nyilatkozathoz alkalmaszván magát, s hiven ama méltányossági érzelmekhez, melyeket ezen nyilatkozat tanusit, ő fensége el van tökéelve, nem türni el, hogy alattvalóinak egyik töredéke, — bárminő legyen is annak vallása, — valaha büntetlenül háborgattassék vallása miatt, vagy bármely más okból.

Továbbá a felől is biztositnom kell önt fenséges fejedelmünk részéről, hogy önnek azon hitsorsosai, kiknek a berladi mozgalom miatt szenvedniök kell, kármentesittetni fognak azon törvényesen constatizott veszteségekért, melyeket ama sajnos zavargás következtében fogtak szenvedni, melynek tárgyában vizsgálat nyitattott meg, az izraeliták kitudása, s az áldozatok kártérítése végett.

Midőn önnel együtt fájlalom ezen szomorú tényeket, mindamellert is óvnom kell önt ama tuzásoktól, melyeknek azok, a nyilvánosság némely közlőnyei részéről, tárgyát képezék. Bizton állithatom önnek, hogy azok — noha minden tekintetben igen sajnosak — távolról sem birnak ama fontossággal, mely azoknak igen alaptalanul tulajdonittott

Az igazság kényszerit annak hozzátevésére, hogy a folyamatban lévő vizsgálat adatai szerint, szeren-

csétlenségre önnek hitso-sosai adtak alkalmat a kérdéses mozgalomra, ha szinte azt nem provocáltak is. Fogadja stb.

Golesco István.“

Pest, 1868. márcz. 11.

Mondottuk, „hogy az „óhitűek“ a cultusminister ur legsajátabb érdekében kötelességüknek tartják ünnepélyes óvást tenni a conferentia minden oly javaslatára ellen, mely a többségre hivatkozik, de az „óhitűek“ nézeteinek egyáltalában nem adhat kifejezést.“ Így felhozták többi között, miszerint meg nem nyugodhatnak abban, hogy csak az legyen választható, ki az országban szokásos nyelvek közül valamelyiken irni és olvasni tud.

Ha valakinek, úgy nekünk esik véghetetlenül nehezünkre, hogy saját hitsorsosainkat kell megtámadnunk; de nem volna-e valóságos bűn még eltitkolni akarni ez emberek cselekedeteit, midőn ők hitsorsosainkat meggyalázni és végkép megrontani szándékoznak? Mit képzeljen a nemzet, ha azt olvassa, hogy nincs elég a congressusra megválasztandó zsidó, ki irni és olvasni tudna? Az „óhitűek“-nek a felhozott pontra vonatkozó kifogásából mást érteni nem is lehet. De mit is gondolnak ők velünk és becstületünkkel? „hisz mi ujhitű zsidók vagyunk, kikkel ők még ugyanazon tálból sem esznek, kiknek vallás talanságát minden „óhitű“ zsidó untilig ismeri.“ Effélékkel és hasonlókval ámitják az „óhitű“ papok és még néhány más szóvivő a zsidók egy nagy részét, mely azután valóban attól fél, hogy a szabadelvű zsidók feladata a zsidók hitét tökéletesen reformálni. Szerencsétlen emberek! Ti nem tudjátok, hogy szóvivőitek hallatlanul megcsalnak benneteket; ti nem is sejtitek, hogy azon egyén is, ki most a „Magyar Zsidó.“ szóvivőitek közlőnyének élén áll, és oda törekszik, hogy az alakulás elemeit is még csirájukban megrontsa, mondom, hogy azon egyén is még csak néhány év előtt nyiltan evett keresztény vendéglőben. Mi nem itélünk el senkit, mivel nem eléggé vallásos, nem boszankodunk a miatt sem, mert nagyon is vallásos: számoljon vallás dolgában kiki saját lelkiismeretével; de vérlázító, ha az ember látni kénytelen, hogy oly egyének is, kik, mint Lang Fülöp munkatársunk irta, nyiltan ették a tejfőlös paprikás csirkét, ma egyedül piszkos önerdekéből, minden elavultat kívánnak helyre állítani romjaiból, még pedig a vallás szent nevében.

Valóban nagy szerencse, hogy a cultusminister oly férfit, kiben az ész és a szív, a tudomány és a jellem oly ritka egységgé olvad!

Nagy-Várad, 1868. márcz. 5.

A „Magyar Izraelita“ című lapnak 9. számában K. J. ur támadást intéz a Pesti Naplóban közölt „hova tartozunk?“ cikkem ellen.

Szükségesnek látom K. J. urat és vele együtt az általam nagyra becsült lapot felvilágosítani, mert úgy látszik általuk félreértettem.

Legelőbb is azt kérdelem, honnan meríti K. J. ur azon véleményt, hogy én a magyar zsidóság vagy a Deákpárt megbizottjaként kívántam fellépni? Cikkekben világosan kifejeztem azt, hogy azon kérdést: hova tartozunk? igénytelen egyéni nézetem szerint kívánom megoldani.

Ha tehát még is félre értettem, úgy ismétlem, hogy én csak is egyéni nézetemet nyilvánítottam.

Sok helyről hallom azt, hogy nem helyes egyes hitfelekezetekhez politikai elvek tárgyában szólni: de én hitokonaimhoz nem mint hitfelekezethez, hanem mint a magyar nemzet azon részéhez intéztem csekély meggyőződésemnek nyilvánítását, mely az egyenjogusítás következtében épen csak most lépett a politikai jogok gyakorlatába.

A pártok lételetét senki sem tagadja s valamint másnak úgy nekem is meg van azon jogom, hogy bármely pártnak előnyeit előtűntethessem.

Az ily korteskedés — ha ezt annak lehet keresztelni — nem vonhat maga után megróvást a részrehajlatlan bíráló által, s adja az ég, hogy hazánkban a korteskedésnek csak e neme divatozzék!

Hogy az ellenzéki lapokban cikkem csakis roszalásra talált, azt természetesen találom, egyebet tőlök nem is vártam, de hogy a „Magyar Izraelita“ megtámad, azt, mint már említém, csakis szavaim félreértésének tulajdoníthatom.

Midőn cikkemben azt állítom, hogy hálával és elismeréssel tartozunk a nemzeti kormánynak, ezt nem mint okot hozom fel arra, hogy a Deákpárthoz tartozunk, hanem egyszerűen jelezni akartam a kormánynak, úgy hiszem, a „Magyar Izraelita“ által sem tagadott érdemeit. Erős hitem és meggyőződésem, hogy Deák Ferencz és pártja a legbiztosabb utat választották hazánk boldogságának elérésére, de épen oly erősen hiszem, hogy csak azok fogják osztani ebbeli hitemet, kik keblükben hasonló meggyőződést táplálnak. Mi által csorbitom tehát az önhatározási jogot?

Miként magyarázhatja ebből bárki is a véleményszabadságnak korlátozását?

Mi ellen tiltakozik tehát K. J. ur? — oly valami ellen mi nem létezik.

Ha valaki, úgy én tisztelen a véleménynek, a nézetnek szabadságát, bizonyosságul szolgál ennek azon tiszteletteljes hang, melylyel az ellenpártról szólottam, de viszont megkívánom, hogy igénytelen polgári meggyőződésemnek nyilvánítása alaptalanul ne gyanusíttassék és hogy senki se tulajdonítson

szavaimnak más értelmet, mint minőt magam kölcsönzök azoknak. Quilibet interpres verborum suorum.

Dr. Grósz Lajos.

(Szerkesztői megjegyzés.) Azzal kezdjük, a min dr. G. L. ur cikkét végezte, hogy t. i. Quilibet, interpres verborum suorum, s ha G. L. ur szóban forgó cikkét, ez elvből indulva ki, bővebben fejtegette s ennél fogva világosabban előadta volna, mint ahogy tette, K. J. munkatársunk azon bizonyára nem talált volna gáncsolni valót. De hogy G. L. urnak a Pesti naplóban megjelent „Hova tartozunk?“ cikke kritikán fölötti nem volt, azt mutatja legtöbb hírlapjaink főlészalálása ellene. Ha G. L. lapunk e i. hatodik számában megjelent ugyanesak K. J. munkatársunk idevágó cikkét olvasta volna, merjük hinni, hogy idézett cikkét, vagy sehogysem, vagy nem írja úgy, a mint az megjelent.

Legyen különben G. L. ur teljes nyugalomban aziránt, hogy valjon mi értettük-e szavait? Mi fölbirtuk azokat fogni, s K. J. munkatársunk tárgyilagosa válasza reájuk bizonyosságul szolgálhat, hogy mi G. L. ur „igénytelen polgári meggyőződésének nyilvánítását egyáltalában nem gyanusítottuk.“ Mi szoltunk a tárgyhöz tisztán és egyenesen, nem szoktunk gyanusítani senkit, de igenis elmondjuk nézeteinket, s ezt tette ez alkalommal K. J. munkatársunk a szerkesztőség beleegyezésével.

Miután azonban G. L. ur hozzánk beküldött és általunk teljességében közölt czáfolatában első helyen K. J. munkatársunk ellen fordul, készséggel nyitandunk tért ez utóbbi ellenczáfolatának is.

A zsidók megesketéséről polgári perekben.

(Vége.)

A mi azon állítást illeti, hogy az esküvő, az „esküszöm“ kijelentése mellett vallásos érzületének eleget tehet akkor, ha Isten tanúságát csak gondolja, és hogy az ily eskü teljhiteleü lehet, ez az ellenmondást aligha tűri.

Mert ha igaz is, hogy az istenfélés kitünő kezesség az eskü hitelessége mellett; de nem lehet nem igaz az sem, hogy az istenfélés nem feltételezethetik soha egyházi ceremóniáktól, hitfelekezeti különleges formáktól, hanem, hogy az csak a szív és lélek dolga. Minél fogva a valóságos istenfélő, bármi hitfelekezeti legyen is, irtózni fog a hamis esküvéstől, ha csak gondol is az Istenre, — mig az istentelen — ha egyébként hamisan esküdni akar — megesküszik szentmise közben vagy thóra előtt is akár hányszor.

Im a görögök, vallásuk minden szertartásait összehalmozták esküjükbe, imádkoztak mellette és szidták magokat és mégis — graeca fides nulla fides.

A neheztelt végzés szerint bíránk az előadott, most már világszerte elfogadott eszméket még elnyomni igyekeznek és visszaesni látszatnak a régi intolerantia hibájába. Ama végzés szerint ugyanis azért kívántatik a zsidóesküforma, mivel „minden más felekezetbeli is köteles az eskü letétele körüli külsőségeket megtartani.“

Ha a katolikus vagy protestans vallás külső szertartást kíván, ezzel még nincs indokolva, hogy az unitaria vallás is úgy kívánna, és legkevésbé, hogy a zsidó is azt igényelné. Hiszen épen az volt a régi századok hibája, hogy a mit az uralkodó vallásbeliek magok követtek, másra is reakényszeríték, és épen ezt czélozza a neheztelt végzés is.

Azért, hogy egy vagy más vallás, szertartásokat kíván, azért még más vallásbeliek vallásos érzületét és lelkiismeretét nem lehet kötni bizonyos külsőségekhez, mikkel sem vallásos érzülete, sem lelkiismerete össze nem fér.

Ha tehát van vallás, a melyik a szertartásokat megkívánja, és e szertartásokat a fél is óhajtja alkalmazni, ám le-

gyen. De a bíró, a ki ennél fogva más vallásbelire is rá akarja kötni a formákat, ellenkezésbe teszi magát a kor szellemével, a szabadság, a lelkiismeretszabadság követelményeivel.

Hazai törvénykezésünkben a zsidóeskü elrendelését eddigelé a törvénykezési szokásra alapították; most pedig a neheztelt végzés még hozzá ad egy új indokot, és ez abban áll, hogy igazságügyministerünk is „az esküdttszéki eljárás iránt kiadott rendeletében határozottan megkivánja és körülírja a zsidóesküt. Az első indok, nevezetesen a törvénykezési szokásra való hivatkozás épen oly helytelen, mint a mily összeférhetlen, legalább igénytelen nézetem szerint, igazságügyministerünk intézkedése az esküdtbírói intézménnyel.

A mi a törvénykezési szokást illeti, mellőzöm Verbőczy III. k. 36. czim alatti intézkedéseit, mert az ott körülírt formák már különben sem használtak. Mai törvénykezési szokásunkról szólva, ezzel sem lehet a zsidóeskü követelését indokolni, és pedig 1-ör azért, mert a neheztelt végzéssel követelt esküforma általánosan szokásban sincs, sőt épen a pesti fővárosi törvényszéknek vannak végzései, melyekkel a polgári bíró előtt minden szertartás nélkül letette eskü az ellenfél felszólalása daczára is teljes hitelűnek mondatott ki, sőt maga királyi Curiánk is hagyott helyben ily végzést (Lederer — Vancsó-per 1867-ben.)

2-or. Mindennek meg van a maga ideje, és minden időnek a maga törvénye. Volt ideje a torturáknak, boszorkányoknak és kíséreteknek, és azon időre valók voltak az azokkal foglalkozó törvények. A jelenkor azonban a szabadság és szabad lelkiismeret ideje, és ez időre az előbbi századok elavult törvényei és törvényes szokásai már nem illenek. A kor szelleme teremt a szokást, a kor szelleme változott, változnia kell a szokásnak is. A hol tehát a szokás az előre haladt kor szellemével összeütközik, ott megszűnik eo ipso a szokás és megszűnik kötelező ereje, bármi régi legyen is. „Consuetudinis ususque longaevi non vilis auctoritas est, verum non usque adeo sui vilitate momento, ut a rationem vincat aut legem.“ L. 2. C. 8. 52.

Az igazságügyministeri esküdttszéki rendeletre nézve csak sajnálni lehet, hogy abba a kérdéses esküforma becsusztott. Mert hogy rendében volt-e az esküdt bíró lelkiismeretét ama formával nyügbe tenni, midőn épen csak a szabad lelkiismeret sugallta ítélet kimondása végett lett meghiva, e kérdésre nemmel felelt maga az igen tisztelt minister is, midőn már ama rendelet keletkezte után, hírlapi hírek szerint, a zsidók egyik legnevezetesebb tudósával érintkezésbe téve magát, más, a vallás és lelkiismeret-szabadságnak talán jobban megfelelő esküminta behozatala végett.

De meg bíráink az igazságügyministeri rendelet ama szabványát analogiául egyáltalában nem is használhatják és azt követni önállóságuknál fogva épen nem tartoznak, különösen akkor, midőn annak fentarthatlanságát maga az igazs. minister is beismerte azzal, hogy más esküforma behozatala iránt sietett intézkedések tenni.

Miután tehát nem létezik sem vallási, sem perjogi intézkedés, mely a követelt esküformát szükségesnek nyilatkoztatná, ennél fogva és azon törvényadta befolyásnál fogva, melyet bíráink perbeli döntvényeik által jogelűnkre gyakorolnak, joggal követelhetők tőlük és egydül csak az ő szabadelvűségükön múlnék, hogy ama, a lelkiismeretet lenyügöző külsőségeket megzúntassák.

A neheztelt végzés hozatalakor az ülésben esetleg épen zsidó kereskedelmi ülnök vett részt, ki az ülési jegyzőkönyv tanúsága szerint ama végzésbe belenyugodott, ő tehát a zsidó-eskü hiteléhez megkivánja, hogy bibliára tett kézzel kell esküdni. Valjon meg merne-e tehát esküdni bibliára tett kézzel arra, hogy az eskü csak úgy teljes hitelű minden zsidónál, ha eskü alatt bibliára teszi kezét?

Mandel Pál, jogtudor.

Debreczen, 1868. márcz. 9.

Mult hó 20-án helybeli hitközségünk, mely sok évi belviszályok és bonyolodás után a korszellembhez képest szerveződött egy minden irányban és tekintetben derék és intelligens elnökséget választott a község élére. Még pedig: Steinfeld Antal urat elnökül, Klein Ignác, Scheer Bernát, Henrik, Schwartz Bernát és Manó, Deutsch Jakab, Berger Weisz Ferenc, Strelisker Fürst Mátyás urakat tanácsnokul.

Ez alkalommal a helybeli általános köztisztvisletben részesülő dr. Popper Alajos orvos ur következő beszéddel köszönté fel az új elnökséget:

Tisztelt elnök ur!

Engedje meg, hogy hitközségi tagtársaim nevében én üdvözölhessem önt elnöknek lett megválasztása alkalmával. Engedje meg, hogy tolmácsoljam a hitközség várakozását és reményeit, melyeket önnek megválasztásához csatol. Ön maga is beösméri, hogy fontosabb és válságosabb időszakban még nem történt elnöki választás mint most. A magyar-honi zsidóságnak egész új és boldogabb korszak tűnt fel. — A bölcs honatyaik egy nagyszerű törvényhozási actus által véget vetének egyszerre ama nyomasztó állapotnak, melyben annyi évszázadok alatt egészen a legujabb időkig kénytelenek valának mint megvetett és lenézett páriák sovárogni az emberi jogok legmagasztosabbja, az alkotmányos jogok és a polgári egyenlőség malasztja után.

Ime ledőltek végre a rideg választófalak, melyek annyi évszázadok alatt elkülönítve tarták az embert az embertől, a polgártárust a polgártárustól! Legyen hála érte a magas nemzet dicső geniusának, legyen hála érte a korszellem intő szövegét megértett országgyűlés bölcsességének! Amde most rajtunk a sor az országgyűlés által dicsőül kezdeményezett felszabadítási nagy művet önön köreinkben folytatni, s Isten segítségével szerencsés megoldáshoz vezetni, most rajtunk a sor belső viszályainkat kiegyenlíteni, községi viszonyainkat rendezni, közhasznú intézeteinket kimivelni, szóval a községi élet minden mozzanatait a korszellem óhajtott magaslatra emelni, és így ama nagy czélok elérését megközelíteni, melyek a megváltozott politikai állásunknál fogva eleinkbe szabvák. — Tudjuk a történelemből, hogy hitsorsosaink az absolutismus legsötétebb korszakában is mindenkor fentartani tudták ez őseiktől öröklött autonómiajukat, és bármennyire sanyargattának, bármennyire lealáztatának a hatalom önkénye által, a hitközségek kebelében mindenkor a legszabadelvűbb institutiók virágoztak, és a valódi demokráciának szeplőtlen elvei voltak mindenkor érvényben és gyakorlatban, mennyivel inkább köteleységünk ma, midőn szabadokká lettünk kifelé, és felvéve az alkotmány sanczaiba, az annyi viszontagságok között megőrzött autonómiaukat továbbá is sértetlenül fentartani és azt mindinkább tökélyesíteni és kimivelni. És ha ez áll a magyar-honi zsidóságról általában, ezerszerre inkább áll debreczeni hitközségünkről, melyre valóban nagy feladat vár. Kitségbevonhatlan tény, hogy a magyar alföld nagy fővárosa, Debreczen, mely városról kitérően áll az, mit halhatatlan emlékü Széchenyi Magyarországról általánosságban állított, hogy nem volt hanem lesz, tagadhatatlan mondom, hogy Debreczen városa valóban nagyszerű jövőnek néz elébe, és hivatva van drága hazánk felvirágzására kitünő szerepet vinni. Örömmel tapasztaljuk, hogy városunk, mely a régiebb időkben is úgy a politikai élet terén mint főleg a tudomány és nemzeti irodalom mezején mindenkor kitünő részt vett, az újabb és legújabb időkben a modern haladási ösvényen a legtevékenyebb munkásságot kifejt. — A nemes város közönsége, mely az előtt is, emancipatiónk kimondása előtt, hitsorsosaink iránt mindenkor a törvények szabta korlátokon belül a legszivélyesebb rokonszenvet tanusított, joggal és méltán követelheti és elvárhatja tőlünk ma, hogy mi is polgártársainknak segédkezett nyujtva, városunk felvirágzására és jóllétének, tekintélyének és gyarapodásának emelésére szánt törekvéseiben mint buzgó közreműködők és hasznos tényezők bebizonyuljunk. A mennyire én hitközségi tagtársaim indulatait ösmérem, bátran állithatom, hogy nem rajtunk muland, miszerint a nemes városi közönségnek ebbeli várakozásai és igényei irányunkban teljesen kielégítenek; feladatunk tehát röviden összefoglalva a mondottakat abból áll: községi viszonyainkat a kellőrend fenntartására, kölcsönös egyetértés, békés összetartás és a különböző egyéni

nézetek, vélemények és meggyőzések tiszteletbentartása mellett községünk felvirágzására közreműködni, a község intézeteit, melyek közül egy a korszellem színvonalán álló iskola a legelső helyet kell hogy elfoglaljon, úgy berendezni, hogy azok a felvilágosodottság igényeinek minden tekintetben kellően megfelelően mindinkább jobban és jobban virágozzanak és gyarapodjanak, szóval, minden erővel közreműködni, hogy községünk is az előrehaladtabb magyar községek körében méltó helyet foglalhasson el. Ilyen szellemben és ilyen irányban kell, hogy községünk ezentúl haladjon. Meg vagyunk pedig mindnyájan győződve, hogy önben tisztelt elnök ur azon férfiut megnyertük, a ki ugyancsak az általánosan jelzett eszméktől és elvektől áthatva, községünk hajóját a mondott szellemben vezetendi és kormányozandja. Fogadja tehát tisztelt elnök ur őszinte ígéretünket, miszerint mindent elkövetendünk, a mi tőlünk kitelik, hogy önt, kit községünk felvirágzására és jó hírnevének emelésére választottunk, működéseiben és kezdeményezéseiben gyámolítsuk és istápoljuk.

Buzdítva és lelkesítve községünket, hogy a kor intő szózatát megértve, a közügy érdekei iránt lelkesüljön, vezesse tisztelt elnök ur a községet úgy, hogy más felekezeti polgártársaink is bizalommal közeledjenek felénk, hogy az egyenjogúsítás törvénye írott malaszt ne maradjon, hanem hogy a tért, mely előttünk megnyílt, elfoglalva, városunk javára is közreműködhessünk. Ebressze fel tisztelt elnök ur buzdítás és példaadás által községünkben a hazafiúi áldozatkészség szent szellemét, hogy lelkesüljünk a haza szent érdekei iránt, hogy tehetségeink szerint pártoljuk a nemzeti irodalmat, hogy előmozdítsunk és felkaroljunk mindent, mi a haza javának előmozdítását elősegítheti. Ezt várjuk, ezt reméljük mi tisztelt elnök ur önnek hivataloskodásától. És hogy azon várakozásunkban és ezen reménységünkben nem csalatkozandunk, az mindnyájunknak megrendíthetlen meggyőződése. Éljen a haza, éljen a nemes város közönsége, éljenek annak hazafias előjárói, éljen a mi buzgó, szorgalmas, életretörő hitközségünk, éljen az új elnök!

Némethoni levelek.

I.

Tavaszhó elején.

A kedves hazánkban előtérbe nyomult események, a notablek conferentiája zöld szőnyegén folyó tárgyalások minősége csak növelhetik az érdeket, melylyel a „Magyar Izraelita“ olvasói azon városból jövő tudósítások iránt viselkednek, melyben több magyar ifju, messze honától, tanulmányoknak szentelvény oszthatlan idejét oly czél felé közeledik, melyet szülőföldjén elérnie az eddig mostoha volt viszonyok — ha nem is lehetlenítették, de bizonyára nehezítették. T. szerkesztő ur engedelmével Boroszlóban s Boroszlóval kezdem „Némethoni leveleimet“, az itteni papnöveldekről körülményesebben — mi b. lapjának hasábjain, tudtomra rég nem történt, szólandó. Hisz ez intézet tulajdonkép a delejkő, mely már egyetlen voltánál fogva is magához vonzza a legmeszebbfekvő s tova eső vidékekből a fogékony elméket. Hátha a delejezés „leveimre“ is kiterjedne? A boroszlói papnöveldevel közelebről megismerkedni nem lehet egészen czélszerűtlen azon időben, mely a régóta táplált reményeket megvalósítani igéri, hisz lehetőképen mintaképpül szolgáland a létesítendő magyar seminárnak.

A szóban álló intézetnek főadata levén a haladás s századunk szellemének hódoló rabbikat kiképezni, a papi szakmába vágó tudományok művelésén kívül még a classicai két is találja elutasíthatlan szükségesnek. Van tehát theologiai s classicai osztálya. Ez utolsó szintűgy mint amaz két részre különül, u. m. felső- s alsó-, vagy mint szokásosb első- s másodikra. A fölvételre képesített növendék, ha német középtanodában végezte a nálunk ugynevezett hat osztályt, a classicai osztály másodikába lép. Ezen Poroszthonban „secundá“nak elnevezett osztály teljesen megfelel a magyar „hetediknek“ valamint a „prima“ a „nyolczadik“nak, csak

azon csekély különbséggel, hogy mindegyiknek két évfolyama van. Magyarországból jövő tanulóknak fölvételvizsgát kell adniok, bizonyítványaiknak kitüntetőül hemzsegő volta miatt. Az alsó osztályban rendszeren két évig hallgat a növendék, mire a fölsőbe bocsátják, hol szintén két esztendőig keil maradnia, de melyből előbb el nem bocsátják, míg német iskolában le nem tette az erettségi vizsgát. A Magyarországhban megéretteket azon kitüntetés éri, hogy még néhány félévig marasztják a classicai porlepte padokon, mielőtt egyetemre bocsátják. A classicai s theologiai osztály között nincs oly szoros összeköttetés, mint az ember gondolná. Gyakran hallgatja a secundista a fölső osztályban előadott Schiurt — s szintoly gyakran a primista vagy mi több a studiosus (t. szerk. ur tudni fogja, hogy e név alatt Németthonban csak egyetemi hallgatót értenek) az alsó osztályban tárgyalt Schiurt. — Az egyes tantárgyakat lajstromozni kissé fárasszó volna, menjünk inkább teremről teremre s nézzük, mikép foly az előadás. Nyissunk be legelől az igazgató terembe. Tágas terembe léptünk, melynek padjai cylinderes urfiakkal telvék, kik az előttök fekvő foliansokba nézve figyelve hallgatják a tanszékén ülő ősz rabbi szellemdús előadását. Egy „nehéz ramban“ — ot idéz épen, s igyekszik a szugje-vel összhangzatba hozni. Illedelmesen s classicai nyugalommal emelkedik föl néhány hallgató egyszerre, kik az igazgató ezen chiluk-ját még nem fogták föl mély értelmében. Mosolygó arcczal fordul a főtisztelendő ur a kérdeni akarók egyikéhez — s kezdi a gyakran félóráig tartó párbeszédet, melynek egy másik fölálló nehezen értő véget vet. A hetenként háromszor két óráig tartó Schiurra a papnövendékek alaposan készülnek, az előrehaladottak hogy a rabbi szavait nem csak megérteni, hanem mérlegezni is bírják, a gyöngébbek, hogy a netalán bekövetkezendő kérdésre felelhessenek. A mellékschiur, valamint a codex előadása is ily csendes és figyelemfeszítő módon történik. Menjünk most dr. Graetz terembe, ki bibliai történetet olvas e félévben. Szigoru itészetet gyakorol a biblia szövegén (noha kegyellett — fedett fővel lapozgat a porlepte tñachban), egymás mellé a állítja a történeti eseményeket, mit oly szakavatotts annyi tudományossággal visz véghez, hogy a hallgató minden előadás után új kincsekkel járulhat tanulmányai bővítéséhez. Ép oly érdekesek ezen világhírű történész exegesis-előadásai, s mint mondják az alsó osztályban tartott thalmedelőadásai is. Ha e két nagyságnál tisztelegtünk, benyithatnánk ugyan a többi tanítók tanszobáiba is, de minek hallgassuk még egyszer a tán nem a legnagyobb érdekességgel előadott Homert és Virgilt, Plutarchot és Horáczt, minek nézzük, mikép magyarázza a mathesis tanítója Pythagoras tantételeit trigonometrice. Nézzünk körül inkább a növendékek közt. A legcollegialisb élet uralkodik itt. Mutatja ezt két virágzó egylet, melyek egyike Livjath Chen nevet visel s mely a szegényebb sorsu commilitones gyámitását tüzte ki magának feladatul. A másik „homiliai kör“, melyben hetenkint betűsor szerint a papnövendékek beszédek tartanak, hogy a dr. Rosentól előadott homiletika-t, mely egyébiránt semmiben sem különbözik egy a homiliai körben tartott szónoklattól — könnyebben megértsék. A magyar ifjaknak ezenkül még magyar egyletük van, melyben szintén hetenkint tudományos előadások tartatnak.

Január 27-dikén a növelde létele 14-ik ünnepét tartá, mely alkalommal két növendék, u. m. dr. Vogelstein Lippe-Detmold- s Drd. Sidon A. N. Szombatból mint rabbi — bocsátott el. *) A növelde nek ötven hallgatója van, még pe-

*) 7 esztendő lefolyta után — mert jobbára annyit kell a seminárban tölteni, mig elbocsátják.

dig 21 porosz, 21 austriai (felénél több magyar), 3 bádeni, 1 württembergi, 1 bajor, 1 szász-meinengi s 1 Lippe-De-moldból. Az ez alkalommal kiadott értesítésnek függelékül dr. Graetz egy nagyon érdekes munkája szolgál „Frank und die Frankisten“, melyben leálarozza az utolsó időben több írótól a regényesség egébe tiltott család Frankot.

Ha t. szerkesztő ur tetszésére lehetek, jövő levelemben a némethoni, de különösen a sziléziai zsidók viszonyairól írok.

Jákófi Alfréd.

Rohoncz, 1868. márcz. 3.

Az itteni főrabbi dr. Zipser ur, ki a bécsi „beth-hamidras“-ban tartott előadásában roppant sensasiót idézett elő, a nevezett intézet előjáróságától pompás ezüst serleggel ajándékozott meg a következő levél kíséretében: „Főtisztelendő dr. Zipser főrabbi urnak Rohonczon. Nagyrabecsült főrabbi ur! A „beth ha-midras előjárósága nagy hállára érzi magát lekötelezve azon tanulságos előadásért, melyet ön termeiben nagy hallgatóság jelenlétében tartott és a melyben értelemdús szavakkal kimutató, hogy Magyarország már előbbi századokban elismert rabbikkal birt, kik a vallásügybeni türelmességnek és fölvilágosodásnak tudós s buzgó szószólói valának. — Emlékeül ezen, fővárosunkban a legnagyobb tetszésben részesült előadásnak, a beth-ha-midras előjárósága hátkodik ez alkalommal főtisztelendőségnek egy ezüst serleget átküldeni ez óhajttással: „le-chajim“ (éljen!), hogy Isten önt a jelenkor rabbiaink diszével a zsidóságának még sokáig megtartsa! Kik is maradunk kitünő tisztetlennel a beth-ha-midras előjárósága. Bécs, február 21. 1868. Dr. Jellinek, Apfel S., Gutman, Baumgarten, Weiss M.“

(Ilyen kitüntetésben részesült Zipser Bécsben. A sz. fehérvári „óhitű“ zsidók tanulhatnának ebből is valamit, ha egyáltalában tanulni akarnak. Szerk.)

E lapok 8. számában t. Rosenfeld Isidor Páparól kikelt a tanító-egylet ellen. Mennyiben alapok a panaszok vagy alaptalanok, azt a következő sorokban akarjuk fejtegetni.

Mindenekelőtt cikkirő ur elménczkedéseit helyteleknek találom ott, hol egész testületet szándéko-an megsért. Hát csak épen azért utazott annyi tanító Pestre, hogy „szónoki tehetségét fitogtassa?!“ Ha cikkirő ur - mint maga bevallja — csak azért „próbálta szerencsét“, abból még nem következtetheti, hogy minden tanító is csak e modora szerint cselekszik! Minket nemesebb szándék vezérelt, és ha Ros. ur annak idején e lapokat olvasta, tehát ta-

pasztalható, hogy nem aljas önzés, hín nyegle-ég lehetnek ott indító okok, hol ilyen eredményt elérnek. Továbbá cikkirő urnak azon véleményét sem osztom, mely szerint minden izr. község úgy vélekednék, mint a pápai, hogy t. i. „mindaz, mi a tanító javára történik, a község kárára van kiszámítva!“ — Ros. ur panaszkodik továbbá, hogy „mennyi baj-és fáradságba kerül egy vidéki tanítóknak a fölvetetés az egyletbe, annyira, hogy már ezen körülmény magában véve is elegendő arra, hogy sok belépni szándékozót visszariaszson“, stb. De hát ez is baj-és fáradság, ha magunkat levélben mint egyleti tagot bejelentjük és egyszersmind az évi vagy félévi járulékot beküldjük? — Hogy a választmány a befizetőknek nyugtatványokat kézbesítsen, az nem kívánható, minthogy nagyon költséges; tökéletesen megnyughatunk a postai vérvénnyel. Véleményem szerint nem cikkirő urtól említett körülményben, hanem csupán a következőkben rejlik a tanító részvétlensége. Az alapzabályokban t. i. hiányzik a belépti időnek meghatározása, mi, reméljük, meg fog történni a legközelebbi közgyűlésen ezen passus betoldásával: „Tanítóknak, kik nem az egylet alapítása, vagy illetoleg hivatásuk elfoglalásakor, hanem későbbi időben az egyletbe lépnek, k ell az elmulasztott járulékokat, azoknak kamatok kamatjaival együtt megpótolniok.“ — Ha pedig ez nem történik, akkor nehezen fog az egyleti tagok száma gyarapodni, mert kiki várakozni szeretne, míg az egylet pénz-alapja erőssé, nagygyá növekednek, saját befizetései nélkül! Majd csatlakoznak az egylethez, ha a pénz-alap kielégítő leendő és ha belátják, hogy már nem sokára — rászorulhatnak!!

Más az egyleti közlöny nyel. Én ugyan ennek szellemi és erkölcsi irányzatának kigunyolását nem helyeslehetem, sőt tiltakoznom kell efféle gáncsolódó modorok ellen; de igen is sokalom az előfizetési díjt. De minekutánna a kisdó e lapot nagyon is szük olvasó köre miatt nem szállíthatja lejjebb, tehát én is azt indítványoznám, hogy csak ugyan a „Magyar Izraelita“ legyen kizárólag az egylet közlönye. De miután minden egyleti tag nem pränumerálhatja e lapot, tehát havonként egy fél iv nagyságu mellékletet hozzon a M. I., melyben minden az egyletet illető ügyek (a tagok félvetetésé, befizetett részletek, adakozások, választmányi ülések jegyzőkönyve, stb.) közzététessenek — és e melléklet megrendelésére (mi legfőlebb 1 frt. évi előfizetésbe kerülhet) minden egyleti tag leköteleztessék; a „Magyar Izraelita“ előfizetői pedig ingyen haphassák meg azt. Ez az én véleményem. Kérem a tek. szerkesztő urat, valamint t. kartársaimat e végetti nyilatkozatukat e b. lapokban kifejezni. (R. A.)

(Többszörösen kinyilatkoztattuk, hogy mi készek vagyunk mindent közölni, a mi ez egylet érdekében van. A mellékletre vonatkozólag mi magunk nem nyilatkozunk, miután ez az egylet választmányának dolga. Szerk.)

T Á R C Z A.

A magyar nyelv a zsidók között.

(Tencer Pál előadása az „Egyenlőségi körben“ márcz. 8.)

Felolvasásom tárgya a magyar nyelv a zsidók között. Azért választám e tárgyat, hogy egy előítélet lerontásához csekélységgem is némileg járuljon, mert nézetem szerint előítélet az, hogy a zsidók nem simulnak a nemzethez és nem sajátítják vagy nem sajátították ugy el hazai nyelvünket, mint Magyarhon többi lakói. És ezen előítélet lerontásához járulni nem főlöleges munka, mert táplálják ezt a legmagasb körökben ugy, mint a néposztály alsóbb rétegeiben. Hisz csak nem rég, midőn az „egyenlőségi kör“ helyiségein a zsidók egyenjogosítása alkalmából egy kedélyes vacsoránál voltunk együtt, egy különben igen derék és szabadelvű tagja-e körnek azt mondá: örülök a zsidók egyenjogosítottásának, de szívemből ohajtanám, hogy az illetők családjaik körében meghonosítsák a magyar nyelvet. Ám lássuk a multból és jelenből, hogy joggal veték-e a zsidóknak szemére a mindenestre megbocsáthatatlan egykedvűséget hazai nyelvünk iránt? ha igen: szólaljunk fel ellenük, hogy megjavuljanak, ha nem:

szólaljunk fel azok ellen, kik igazságtalanul ítélnék el egy egész hitfelekezetet.

Szeretett nemzeti nyelvünk általános elterjedésének csak a 40-es években kezdett örvendeni, annakelőtte fájdalom sem iskoláinkban sem a közéletben eléggé nem méltányoltatott.

Addig tehát a zsidóknak, kiknek nagy része az utolsó században vándorlott be hazánkba, nem igen jutott alkalom annak elsajátítására.

A 49-i események után, midőn nemzetünk utóvégre legyőzetett, a magyar nyelvet sehol sem merték annyira kiküszöbölmi, mint a zsidóknál, kiknek a Bach-Thun féle kormány cseh és morva tanítókat importált, hogy az e czelel a zsidók pénzéből felállított mintatanodákban, germanisálják a zsidó ifjúságot. Tett a nevezett kormány a magyar nyelv és a nemzeti szellem kiirtása érdekében még ennél többet. — Felállított ugyanazon pénzből, melylyel a zsidók Haynaunak a forradalomban tanusított hazafiság végett adózni tartoztak, ugyanazon pénzből mondom, egy izr. tanítói képezdét, melyben cseh és morva tanítókat alkalmaztatott, hogy azok is germa-

nisáltassanak, hogy a nemzeti szellemtől azok is megfosztassanak, kikre majdan a zsidó gyermekek nevelése leendő bizva. 1858-ban Pesten egy államgymnasium alapított. E gymnasiumban a magyar nyelv mind rendkívüli tárgy szerepelt, és a mellett, hogy a tannyelv egyáltalában német volt, a német nyelvet az abban alkalmazott tanítók a legnagyobb szigorral kezelték.

E gymnasiumba jó hazafi, ki csak némi kegyelettel viseltetett hazai nyelvünk iránt, nem igen adta gyermekét. És mégis azt láttuk, hogy az oda járó tanulók $\frac{7}{8}$ -ad része zsidókból állott. De miért? A dolog a maga nemében pártatlan, de a kivételre nézve igen egyszerű. A kormány meghagyta a már Pesten fenállott piarista-gymnasium igazgatójának, hogy küldje azokat, kik a német nyelvvel elni tudnak, az épen alapított államgymnasiumba. Hiába hozták fel a szerencsétlen zsidó tanulók, hogy ők a magyar nyelvhez jobban értenek, hogy németül egyáltalában nem is tudnak, a felelet erre ugy hangzott: hogy minden zsidónak kell németül tudnia. Így felhozhatnék, ha attól nem kellene tartanom, hogy előadásom hosszúra terjed, száz eseteket, melyek mind azt bizonyítják, hogy a zsidókat minden módon akadályoztatták a nemzeti nyelv elsajátításában.

De daczára a kormány ezen, a zsidók ellen 18 évig szigorral folytatott, méltánytalan és eszélytelen eljárásának, azt látjuk, hogy az illetők céljukat el nem érték. 1860-ban, alig hogy szabadabb lég kezdett mozogni, a zsidók a fővárosban és ennek példájára az egész országban magyarító egyleteket alapítottak, melyeknek célul volt kitűzve, a zsidók között a nemzeti nyelvet és szellemet terjeszteni. 1862-ben a pesti izr. magy. egylet országos tanítói értekezletet hívott egybe, mely, daczára a körében összesereglett több cseh és morva tanítónak, határozattá emelte, hogy a magyarhoni zsidó iskolákban a tannyelv a magyar legyen. Hogy a Pálffy-féle kormány 1863-ban a második tanítói értekezletet megtartani nem engedte, arról nem tehetnek a zsidók.

A magyarhoni zsidó népiskolák vetélkedhetnek a magyar nyelv tekintetében hazánk egyéb népiskoláival. Ezen állításomat bizonyítja maga a cultusminiszter urnak erre vonatkozó nyilatkozata. Sőt vannak a zsidó tanítók között olyanok is, kik bámulatos lelkesedéssel terjesztik a hazai nyelvet. Ezt eszembe juttatja e körnek egyik most épen jelenlevő résztvevő tagja, kinek őcsöce a helybeli izr. Községi iskolában tanítja a bibliát és a gyermekeknek azt szokta mondani: Két szent nyelvet kell ismernetek, a hébert és a magyart. E derék tanító neve Reich Ignác. Az irodalom terén a zsidó szintén törekedik tőle kitelhetőleg lépést tartani.

Magyar előadásokat tart a természettudományi és az orvosi társulatban, az akademiában és a Kisfaludy társulatban, az Egyenlőségi körben és az izr. magy. egyletben, hogy a városi képviselők között, vagy épen a törvényhozói testületben még nem szólt, arról ő csak ugyan nem tehet.

„A pesti zsidók mindig németül beszélnek! Ezen panasz mindennapi. Magam sem tagadom, hogy a pesti zsidókat az ember leginkább németül hallja beszélni, de oka másban rejlik, mint azt sokan hiszik. Ha önkhez tisztelt urak, kik négyen együtt ülnek és magyarul politizálnak, egy ötödik is csatlakozik, ki magyarul rosszul beszél, önök, csak tessék vissza emlékezni, hisz igen gyakran fordul elő, önök azonnal mindnyájan beszélnek németül még pedig azon egyszerű okból, mert mindnyájan németül is tudnak. A franczia, angol, olasz és német zsidó csakis a nemzeti nyelvet beszéli, erre őt a viszonyok kényszerítik. Nálunk nem hazafiság hiánya, hanem sajátságos körülményeink arra indítják, hogy leginkább németül beszéljen. Imétem tehát nem azért beszélnek leginkább németül, mert magyarul beszélni nem akarnak vagy nem tudnak, hanem egyedül azért, mert németül is tudnak. Hogy különben a pesti zsidók eléggé kedvelik a magyar nyelvet, bizonyítja, hogy a templomban tartott hitszónoklatok nagyon látogatottak; egy csak némileg tehetséges családgyermekét még az iskolán kívül is a magyar nyelvre taníttatja, s a t. A mi pedig a vidéket illeti, mindenki meggyőződhetett, hogy a zsidó mindenütt a többi lakosokkal egyaránt halad. Miskolczon, Szegeden, Aradon, Sz. Fehérvárt és hasonló városokban jobban tud magyarul mint németül, Trencsénben, Nyitrán és Pozsonyban csak ugy beszél rosszul mint többi német vagy tót polgártársa. „A zsidók nem pártolják eléggé a magyar irodalmat.“ Megvallom, hogy magam

is jobb szemmel nézném, ha azt látnám, hogy minden jobb módú magyar zsidó házában Petőfy Vörösmarty, Arany és más kitünőbb költőink munkái feltalálhatók. De nem kárhoz tathatom e miatt a zsidókat, mert e tekintetben hazánk nemzsidó polgárai sem jobbak. Csak három év előtt tartózkodtam néhány Keszthelyen és arról kelle meggyőződnöm, hogy e 8000 lakost számláló magyar városban Arany János munkáinak még csak nyoma sincsen.

Részrehajlatlanságomat tanusítani akarván minden áltartózkodás nékül mondom, hogy vannak csakugyan még a zsidók között, kik magukat „óhitűek“-nek nevezik, és eddig nem eléggé méltányolták a nemzeti nyelvet. Ezen szerencsétlenek azt hiszik ugyanis, hogy a zsidó vallás elenyészhetnék, ha modern papnövelde és tanítói képezde fogna felállíttatni, miután az abból kikerülő papok és tanítók, nem csak héber, hanem magyar és német műveltséggel is fognak birni. Es e szerencsétleneket ezen balga hitre több, nem annyira korlátozt, mint inkább saját érdeküket féltő zsidó pap és néhány szerepet játszó akaró nempap vezeti. A műveltség terjedésénél ezek az emberek is el fognak veszni, és legyenek meggyőződve, ha hazánkban magyar papnövelde, és magyar tanítói képezde lesz felállítva, nem fog akadni népfaj és hitfelekezet hazánkban, mely szeretett nemzeti nyelvünk terjesztését inkább fogja előmozdítani a zsidóknál.

L e v e l e k.

Pest, 1868. márcz. 5.

Az egyenjogositás alkalmából egyes községekben rendezett ünnepélyek hírére a lapok igen bőven hozogatták, nem kevésbé történt említés az ezekkel járó zsinagógai beszédekről is, melyeknek jó része nyomtatás útján látott napvilágot és gazdagítá az újabb idő óta lábra kapó hitszónoklati ephemer irodalmat. De ezen híreket csak futtában említők, és a hely szűke még csak ismertetését sem engedé meg ugyszólván a fontosabb homiletikai termékeknek. Dr. Kohn pesti, dr. Klein miskolczi hitszónok, Hochmuth Ábrahám veszprémi főrabbi beszédei mint a legsikerültebbek tündökölnék, háttérbe szorítván a dii minorum gentium dolgozatait részint logikai szerkesztésük, leginkább pedig művészi becsüknél fogva.

E helyt azonban csak egy szónoklatra akarjuk felhívni a t. olvasó-közönség figyelmét. A székesfehérvári izraelita hitközség-előjárósága igen helyesen cselekedett, hogy nagy tudomány rabbinusa dr. Kohut Sándor szónoklatának közvételeve által akarta emlékezetessé tenni a hitközsége keblében rendezett emancipatiói ünnepélyt. Igen fölösleges volna részleges bonczolgatásába, ugynevezett recensiójába bocsátkozni e jeles zsinagógai beszéd értékének; a szónok neve bizonyos tekintetben garantiát nyújt a kedvező bírálatra nézve. Jeles szónoklat bizonyos classica és tudományos műveltséget tételez fel, hogy pedig ez dr. Kohut tulajdona, azt ámbár szükségtelen regisztrálni, mégis ezen ifju tudós érdemeinek egynémi lerovása tekintetéből említetlenül nem hagyható. Mint a német-keleti társaság egyik legtevékenyebb tagja, fényes tehetségeit már évek óta a perzsa irodalomnak szenteli. Ezen tanulmányok első eredménye volt a huszonkét éves tudósnak ily című munkája: „Jüdische Angelologie und Dämonologie“, melyet mely tudomány és éles elméknek tulajdon találekonyasága bő kincstárának nevezhetünk. Nem csodálkozhatunk tehát, ha a német kritika dicsénekeket hangoztatott e terjedelemre nézve különben kis dolgozat fölött. Spiegel, a híres pártista a heidelbergi tudományos folyóiratban körülbelül ekkép nyilatkozik: „Ezen, előzőit sokban meghaladó reményteljes ifju munkálatai csak azon reményre jogosítanak, hogy őt a neki sajátságos terén még többször találándjuk.“ Es Sp. kívánalmának teljesítését a „Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes“ utolsó kötete nyújtja, melyben dr. Kohut ily című terjedelmes dolgozatot nyilvánít: „Was hat die talmud. Echalogie von der altpersischen aufgenommen?“ Nem érezünk hivatást és képességet arra, hogy gyenge „placet“-tel helyeseljük ezen tüzes törekvést és buzgó munkálkodást. Csak dr. Kohutot mint szónokot akarunk párhuzamba állítani K.-al mint tudóssal és a tülszerű ifju rabbit a magy. izr. nagy közönség méltó elismerésébe ajánlani. A.

Buda, 1868. márcz. 5.

T. szerkesztő ur!

Nagy, hosszú hallgatás után örömhírral lépek ön elé. Fővárosunk képviselője által f. hó 3-án tartott gyűlése alkalmával tek. Kovich Károly főkapitány ur időtűnyára folytán 5 izraelita választatott meg tiszteletbeli tagul: Bauer Miksa, Beer Berthold, Hatschek Mór, Neuman Fülöp, és dr. Löblin Miksa urak. Említésreméltó azon körülmény, hogy egy képviselő által azon kérdés pendittetvén meg, valjon bírnak-e ezen új tiszteletbeli tagok szavazati joggal a tanácskozásban. Hosszabb vita után a házszabályok azon § a, mely szerint a tiszteletbeli tagok tanácskozási szóval nem bírnak, kit öröklöttet! Ezen eljárás híven jelzi a helybeli polgárok szabadelvűségét és barátságos indulatját egymás irányában, s remélhető, hogy a testvérfőváros szinte ezen nemes példát követni fogja. (Mi nem reméljük. Szerk.)

Goldhammer, jegyző.

Losonez, 1868. márcz. 2.

Tisztelt szerkesztő ur!

Levelezői kötelességemnek eleget tenni akarván, községünk minden mozzanatairól tudósítást tenni kívánok, még akkor is, ha ezen hírek nem a legszebb szint deritenek reánk, — de legyen meg a jutalma mindenkinek: a jóért a dicséret, a gonoszért a megróvás. Mult hó 20-án tartá meg a helybeli Chevra Kadischa egylet tisztújítási ülését, mely alkalommal oly rendellenesség történt, hogy a választási vezényletre elnök meg sem választatott, a foganatba vett szavazatok jegyzéke megsemmisített azon dühöngő felkiáltásokkal „Wier brauchen keine Schreibern.“ Végre felugrott egy egyén a lóczára és zsebkendőjével integetve éktelelenül kiabált „engemet éltessetek“ „engemet tegyetek. meg elnökteknek“ illetőleg Obergabének. Így történt — tehát, hogy ugyanazon egyén lett az Obergabe. A tisztelt olvasó láthatja, hogy itt a parlamentáris formák igénybe nem vétetnek. Ezt megint csak a rácszat bajnokai vitték végbe, kik nem előre, hanem hátra vinni akarnak bennünket. (Ez mintegy kifolyása azon tüntetésnek mit m. hó 10-ikéről kelt tudósításomban regisztráltam.) — De felsültek! — mert az előljáróság majd 30 egyénnel egyetemben, kik között az egész értelmiség képviselője volt, f. hó 1-én az egybegyűlt Chevra Kadischa egyletnek óvását adta be a történt rendellenes választás ellen, törvénytelennek nevezvén ezt, mert elnök és szavazás nélkül történt. Az óvástevők, kik közül vagy 20 tag személyesen megjelent a község házában — miután átadták és felolvastatták óvásukat, azal a megjegyzéssel távoztak, hogy ezen óvás jegyzőkönyvbe igtassék, — egyszersmind felelőssé tevék az egylet összességét minden történendőkért és tiltakoztak erőlesen bárminő változásokért, melyek beegyezésük nélkül történének; — lássa meg ebből is mindenki, mire törekednek az orthodoxok, rendet óhajtanak bontani mindenütt, egyedül ez az ő jelszavok.

És ezek az emberek még azt merészlik állítani, hogy ők a valódi zsidók, kik a szabadelvűektől jogaikban sértettek. Az ég tudja, hogy mi lesz belőlünk, ha az illetők észre nem térnek. S. A.

Czegléd, 1868. márcz. 6.

Szerda, t. i. e hó 4-dik napja volt az, melyen a magyarhoni izraeliták egyenjogósítása városunkban szószékről nyilvánosan hirdettetett.

Reggel 6 óraker mozsarak dörrenése adák jelét Löw Lipót szegedi főrabbi megérkezésének, ki a vaspályánál, egy beszéd által az izr. község nevében üdvözlötve, a roppant szerkesztőségünkhez fordulni.

után az ünnepélyesen ültökődött iskolai ifjuság, tartotta az üdvözlő beszédet és átnyujta főtisztelendőségének egy élő virágokból font koszorút. 10 óraker a szabad ég alatt összegyűlt, körülbelül 12 ezer főből álló néptömeget az ágyuk dörge arra figyelmezteté, hogy az ünnepély, illetőleg a szent szer-tartások ideje megérkezett. Mintán a kar énekelt, Löw Lipót a szószékre lépett és a 126. zsoltár utolsó versét fejtegetvén, szónoklatával mélyen hatott hallgatóira. Eljenzésben nyilvánult a lelkesedés, midőn szónok azt mondá: „A Magyarok története az alkotmány bibliája.“ A szónoklat a felséges házra, a magas kormányra és a helyb. városra való imával végzett, melyet egy zsoltár eléneklése követett. Egy óraker a vig lakoma, mely valláskülönbőség nélküli vendégektől volt látogatva, vette kezdetét. Pohárköszöntések folytak mint a víz rohamá. Nagy érdekltséggel bírtak a főpolgármester ur és Varga Sándor ügyvéd ur beszédei, kik a testvériséget, egyenlőséget és szabadságot éljenzetették. Mulattató élczezel szóltak a ref. főlelkész és nagyságos Lejtényi praefectus urak. A zsidók között levő megferdített nyelvnek okát a jelen voltak nagy tetszésére megfejtette a mélyen tisztelt főrabbi. Oberländer ur a felséges uralkodó házat, a magas kormányt és e város szabadelvű hatóságát, K. ur pedig mélyen tiszt. képviselő urunkat éljenzeteté, stb. 7 óraker este főtiszt. Löw Lipót, elutazása alkalmával a főpolgármester intézkedése folytán fátylás menettel és több ezer főből álló néptömegtől kísértetett ki a vaspályához.

Végre a főpolgármester szíves szavai annyira hatottak a főrabbi-ra, hogy engedelmet kért, miszerint szabadságában legyen, minden évben e hó 4-én a derék és szabadelvű cze-glédieket meglátogathatni. Egy szünni nem akaró éljenzés fejezé ki a helyeslést.

En ki mind a történetknél jelen voltam, sőt a felszó-lalásokban részt is vettem, nem rekeszthetem be tudósításo-mat anélkül, hogy szívem mélyéből azt nem mondanám: Éljen Czeglédváros szabadelvű közönsége és nemeslelkű pol-gármestere Dobos János! A táncvizigalom tiszta jövedelme a helyb. honvédek és minden vallású szegény javára fordítatott.

Klängenberg Jakab, jegyző.

Battonya, 1868. márcz. 9.

Annyi szükségünk van a kölcsönös megismerkedésre, az itt ott felmerülő tusák s pártszakadások valahárai megszüntetésére, hogy nem is tekinthető feleslegesnek, ha hazánk minden rétegében és zúgában táplált eszméknek miben-létét éber figyelemmel kísérik. — Nálunk a vallásos s pol-gári élet minden momentumaiban a legkedvezőbb viszony urali, mert a béktülés s haladás pályáján járunk. M.-városunk bizottmányába már m. évben két izraelita választatott még az egyenjogósítás előtt, melynek egyik tagja, köztisztelőben álló Weil Mór ur, jeles főrabbinck. F. hó 10-én ültük meg az egyenjogósítási ünnepet roppant számú néposzoport jelen-létében, melyben a tiszt. reform. lelkész urat, a tekintetes fő-szolgabiró urat s a város előkelő népességét láttuk. — Az ájta-tosságot fokozta jeles főrabbi urunk W. M. szivveható remek magyar beszéde, mely nem sokára a sajátot elhagyja.

Engedje meg tiszt. szerkesztő ur, hogy községünkben előforduló tényekkel időről időre szolgálhassak. (Örömmel. Szerk.) Steiner János.

Vegyes hírek.

— Siklósi levelezőnk írja: „Roth Áron, a helybeli köz-ség tisztelt rabbija az egyenjogósítás alkalmából köztet-zséssel fogadott magyar beszédet tartott.“

— A szegény zsidó kéményseprő részére a következő adakozások küldettek hozzám: Dr. Pollak Sándor ügyvéd ur 1 frt; Frigyesy Aladár ur 1 frt és Wolf Bernát ur 1 frtot. Fogadják a nemes adakozók legőszintébb köszönetemet.

Tencer Pál.

— Egy izr. tanító, ki a magyar, német és franczia nyelvet tudja és Aradon egy művelt családnál jól fizetett nevelői állomást elnyerni óhajt, sziveskedjék eziránt azonnal szerkesztőségünkhez fordulni.

— A nagyváradi izr. hitközség előljáróságának lapunk-ban hirdetett pályázatában, az alkalmazandó hitszónok fize-

téséből lapunk szedője csak egy nullát hagyott el, minek folytán 1000 frt helyett 100 szedetett.

— A kormány az egészségügyi enquete bizottmányba, dr. Hirschler Ignácot Pestről, és dr. Grosz Lajost N. Váradról hívta meg hitsorsosaink részéről.

— A debreczeni izr. ifjuság 1868. évi márczius 19. a polgári casino helyiségében rendez zártkörű táncvizsgalmat. Tiszta jövedeleme fele részben a Debreczenben felállítandó izraelita néptanoda alaptőkéjének gyarapítására — fele részben pedig a debreczeni honvédegylet javára fog fordíttatni.

Egy angol lapnak tudósítója meglátogatván egy londoni zsidó szegény-iskolát (poor-school), nem bírja eléggé elismerését kifejezni mind az épület, mind a szervezet czélyszerűsége, sőt nagyszerűsége fölött. Ezen kitüntető dicséret annál nyomósabb, mivel London oly annyira bővelkedik nagy mérvű jótékony intézetekben, hogy csak valami rendkívüli vonhatja magára a kiérdemelt figyelmet. A tudósító kiemeli az épület nagyságát és izlését, melyben 2350 gyermek, köztük 870 leány nyer oktatást s részben ellátást is. Csupán a nőtanítók száma 40-re rug. A nagyszerű intézetet néhány gazdag zsidó család alapította, sőt részben fenn is tartja, mivel a pártoló tagok évi járulékaik nem fődöznek tökéletesen a költségeket.

— A „Hirmondó“, „Ungar. Lloyd“ és más lapok constatálják, a bizalmi férfiak sajnálattal tapasztalták, hogy Deutsch Samuel, a pesti község egyik műveltebb és kétségkívül legtevékenyebb előljárója, valamint Pollak Leon, ki a zsidók műveltsége és haladása érdekében több röpiratot és jeles cikket irt, a conferentiára meg nem hivattak.

— A budai népszínházban f. márczius hó 21-én a minden évben az izr. hitközség által rendezett Purim-álarczos-bál helyett egy nagyobb szerű „Purim-ünnepély-előadás“ fog tartatni a templom építkezés folytatása javára.

— A „Századunk“ a f. h. 4-én tartott pestvárosi közgyűlés alkalmából e következőt írja: A törvény megadta a lehetőséget, hogy izraeliták is lehessenek képviselők, mitől

eddig el voltak tiltva, midőn tehát most közülök néhány megválasztatik, ezáltal az illető közönség csak azt akarja tanusítani, hogy magáénak vallván a szellemet, melynek az egyenjogúsítást létét köszöni, nem akarja, a törvény ridget betűjét felebb emelvén a szellemnél, az izraelitákat további 3 éven át is azon kizártságban hagyni, melyre őket az előbbi szűkebbül törvények karkoztatták.

Tiszteletbeli képviselők választása pedig nem törvénytelen, mert a törvény azt nem tiltja, a szokás pedig ezen törvényileg nem tiltott, tehát engedett eljárást már régen szentesítette; — mind 61. mind 67-ben számos község választott tiszteletbeli képviselőket, a nélkül, hogy valakinek eszébe jutott volna törvényteleniséget kiáltani. Ha tehát tiszt. képviselőket választani egyáltalán nem törvénytelen, nem lehet törvénytelen a zsidoknál sem, kiket a 1867. XVIII. t. cz. a haza minden többi polgárát egyenjogúsított

Szerkesztői levelezés.

B. urnak Pécsett. Bonyhádon nincs előfizetők. Keszthelyre. Tegnap irtunk. Miskolcra. El fogjuk intézni. Ne fáradozzék a leírással.

A szódra. Legközelebb. Debreczenbe. El valánk halmozva. Györbe. Miért hallgat ön annyira. Dr. urnak, Szegedre. Kérünk tudósítást. Zsibora. Lapunk második és harmadik cikkére figyelmeztetjük.

H I R D E T É S E K.

Pályázat.

Az a nagy-váradai izr. hitközség részéről, m. évi április havában e lapokban hirdetett, újonnan megalapított és 1000 frt. évi fizetéssel járó magyar hittanosi állomásra vonatkozó még be nem töltött pályázat ezenel megnyitattik. Pályázni kívánók általános műveltségük és jól végzett egyetemi tanulmányaikon kívül még kimutatni tartoznak: a thalmudbani jártasságukat, (elismert rabbinusi tekintélyektől nyert hatorah által), héber, magyar és német nyelvbeni alapos ismereteiket, magyar és német templomszónoklati képességüket, tiszta s erkölcsös magánéletüket és eddigi működésüket. Az illető folyamodványban még azonkívül világosan kiteendő, hogy a pályázó nős-e, s ha igen, hogy hány gyermeke van? valamint az is, hogy kész-e a maga költségein egy próbaszónoklatra eljönni?

Pályázati véghatáridőül f. é. május 1-je tűzetik ki, s a pályázni kívánók a maguk érdekében szollitnak fel, bizonyítványukat vagy ezek hiteles másolatát a határideig az alulirt hitközségi előjárósághoz be- küldeni.

Nagy-Várad, 1868 febr. 14.

206 (4—3)

A nagy-váradai izr. hitközség előjárósága

Steiner Lipót, elnök.

Pályázat.

A pécsi izr. hitközség újonnan fölépített templomában egy főkantori állomás 1000 frt. évi fizetéssel — a lakbér-átalányt beleszámítva, — továbbá egy második kantori és שו"ת állomás 600 frt. évi fizetéssel a lakbér-átalányt szinte beleértve, f. é. július 1-ig betöltendő.

A pályázni szándékozók zenészet-i képességeket egy orgonakitértel szervezett isteniszolgálat vezetésére, ugyszinte vallási és erkölcsi magaviselőket, a 2. állomásra pályázók pedig ezen kívül még képességeket, a községi jegyzőségeknek magyar és német nyelvbeni vezetésére hiteles ekmányokkal kimutatni és f. é. május 1-ig beküldeni tartoznak, mire azután az illetők próbaelődásokra meghivatnak, az utiköltségek megtérítésére azonban csak azok számolhatnak, kik az állomásokat elnyerik.

Pécs, 1868 márczius 2.

Az izr. hitközség előjárósága.

Pályázat.

A pécsi kir. izr. elemi mintafőtanodánál f. é. április elsején egy leányosztálybeli férfitanítói állomás 420 frtnyi évi fizetéssel és 75 frtnyi lakbér általánnyal, továbbá egy segédtanítói állomás, melyvel 315 frt, rendes és 60 frt. lakbér általány van egybekötve, betöltendő.

A folyamodók a nm. vallás- és közoktatási magy. kir. Miniszteriumhoz czimzett kérvényüket a szükséges okmányokkal, nevezetesen a magyar és német nyelvbeni jártasságuk és a főelemi tanítói vizsgának jó sikerrel történt letétele fölött ellátva, f. é. márczius hó 20-ig a pécsi izr. hitközség előjáróságához beadni tartoznak. A segédtanító, ha a testgyakorlatot tanítani képes, a hitközségi pénztárból megfelelő pótfizetésre számolhat.

Pécs, 1868. február 24.

Az izr. hitközség előjárósága.